

Limited Şirketlerde Ayrılma Akçesinin Muacceliyeti ve Ödenmesi

The Maturity and The Payment of Financial Settlement in Limited Liability Companies

Prof. Dr. Mustafa TOPALOĞLU*

Dr. Öğr. Üy. Işık ÖZER*

Öz:

6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 641 ve 642. maddelerinde düzenlenen ve limited şirketten çıkan ya da çıkarılan ortağa ödenmesi gereken “ayrılma akçesi”ne ilişkin pek çok sorun yaşandığı görülmektedir. Ayrılma akçesi ödemesinde borçlu limited şirket ile ayrılan ortağın menfaatleri çoğu zaman karşı karşıya gelmektedir. Zıt menfaatlerin söz konusu olduğu bu konuda tarafların anlaşmaya varmalarına da nadiren rastlanmaktadır. Mahkemeler çıkma veya çıkarılmaya karar verirken ayrılma akçesinin şirketten tahsili yönünde de hüküm kurmakta; ayrılan ortakların söz konusu mahkeme kararı henüz kesinleşmeden ayrılma akçesi alacağını ilâmlı icraya konu etmeleri de borçlu limited şirketi çoğu zaman ekonomik olarak zor duruma düşürmektedir. Buna karşılık, ayrılma akçesini ödemeye hiç yanaşmayan bir limited şirketin karşısında da ayrılan ortağın korunması gerekir. TTK m. 641 ve m. 642 ile yetersiz de olsa bu yönde bir menfaatler dengesi kurulmaya çalışılmıştır. İşte çalışmamızda da ayrılma akçesinin muacceliyeti ve ödenmesi ile ilgili sorunlar üzerinde durulacak ve çözüm getirilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler:

Limited Şirket, Çıkma, Çıkarılma, Ayrılma Akçesi, Muacceliyet

Abstract:

A considerable number of problems have arisen concerning the “financial settlement”, regulated by the articles 641 and 642 in the Turkish Commercial Code No: 6102, between the two parties; the limited liability company and the partners who withdrew or excluded. Most of the time the interests of the company and the partners in question confront with each other in the payment of the financial settlement. The two parties with the confront interests can hardly ever come to an agreement. The courts decide that the company should pay the financial settlement in case of withdrawals or exclusions. The partners who withdraw or are excluded make an enforcement proceeding against the company even before the court’s decision becomes validated in which case the company is financially pressured. The law, on the other hand, has to protect the partner’s rights against a company which declines to pay the financial settlement. The Code No: 6102, attempts to restore the balance between confronting interests (articles 641 and 642). This paper purports to make a review of problems that arise in the maturity and the payment of the financial settlement proposing certain solutions.

* Özyeğin Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, E-posta: mustafa.topaloglu@ozyegin.edu.tr

* Özyeğin Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, E-posta: isik.ozler@ozyegin.edu.tr

Keywords:

Limited Liability Company, Withdraw from Partnership, Exclusion, Financial Settlement, Maturity

Giriş

Bilindiği gibi, bir ortağın limited şirketten ayrılmasının en önemli sonucu, ayrılma akçesi alma hakkına kavuşmasıdır. 6762 sayılı eski Türk Ticaret Kanunu (eTTK) m. 551/4'de düzenlenen bu hak¹, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK)² m. 641 ve m. 642'de daha ayrıntılı şekilde hükme bağlanmıştır. TTK m. 641, ayrılma akçesi talep hakkını düzenlemiş ve ayrılma akçesinin nasıl hesaplanması gerektiğini belirlemiştir. TTK m. 642'de ise ayrılma akçesinin ödenmesinde şirketin kullanabileceği kaynaklar gösterilmiş, muacceliyet anı tespit edilmiş ve ayrılma akçesi alacağının diğer alacaklar arasındaki sırası ortaya konulmuştur.

Belirtilmelidir ki, eTTK m. 551/4'te de ayrılma akçesinin ödenmesinde kullanılacak kaynaklar gösterilmiş ve kural olarak esas sermayenin azaltılması yöntemine başvurulması gerektiği düzenlenmiş idi. Ancak TTK m. 642 ile bu kaynaklar arasındaki sıralama kaldırılmıştır. Mevcut haliyle TTK m. 641 ve m. 642'nin, mehzaz Kanununun sistematiğine de uygun olarak yeniden kaleme alınmış olduğu söylenebilir. Her iki hüküm de İsviçre Borçlar Kanunu (OR/*Obligationenrecht*) 825³ ve 825a⁴ maddelerinin birer çevirisi niteliğindedir. Bununla birlikte, ayrılan ortağa denetim ve bilgi edinme hakkı tanıyan OR 825a/son fıkra TTK'ya hiç alınmamış olduğundan, hukukumuzda bu konuda bir boşluk

¹ eTTK m. 551/4 uyarınca, “bir ortağın şirketten çıkması veya çıkarılması ancak esas sermayenin azaltılması hakkındaki hükümlere riayet şartıyla muteberdir. Şu kadar ki, ayrılan ortağın hakları, şirketin esas sermayesinin itibari miktarını geçen mallarından ödenir veya payı sermaye koyma borcunun yerine getirilmemesi hakkındaki hükümler gereğince paraya çevrilirse yahut başka bir ortak tarafından devralırsa esas sermayenin azaltılması hakkındaki hükümlere riayet etmeye lüzum yoktur”.

² Bkz. 14.02.2011 tarih ve 27846 sayılı RG. Kanununun madde gerekçeleri için Türk Ticaret Kanunu Komisyonu tarafından hazırlanan ve Şubat 2005 tarihinde kamuoyuna açıklanan metin esas alınmıştır. Bkz. Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, TC Adalet Bakanlığı, Ankara 2005, s. 400 vd.

³ 1 *Scheidet ein Gesellschafter aus der Gesellschaft aus, so hat er Anspruch auf eine Abfindung, die dem wirklichen Wert seiner Stammanteile entspricht.*

2 *Für das Ausscheiden auf Grund eines statutarischen Austrittsrechts können die Statuten die Abfindung abweichend festlegen (OR 825).*

⁴ 1 *Die Abfindung wird mit dem Ausscheiden fällig, soweit die Gesellschaft:*

1. *über verwendbares Eigenkapital verfügt;*

2. *die Stammanteile der ausscheidenden Person veräußern kann;*

3. *ihr Stammkapital unter Beachtung der entsprechenden Vorschriften herabsetzen darf.*

2 *Ein zugelassener Revisionsexperte muss die Höhe des verwendbaren Eigenkapitals feststellen. Reicht dieses zur Auszahlung der Abfindung nicht aus, so muss er zudem zur Frage Stellung nehmen, wie weit das Stammkapital herabgesetzt werden könnte.*

3 *Für den nicht ausbezahlten Teil der Abfindung hat der ausgeschiedene Gesellschafter eine unverzinsliche nachrangige Forderung. Diese wird fällig, soweit im jährlichen Geschäftsbericht verwendbares Eigenkapital festgestellt wird.*

4 *Solange die Abfindung nicht vollständig ausbezahlt ist, kann der ausgeschiedene Gesellschafter verlangen, dass die Gesellschaft eine Revisionsstelle bezeichnet und die Jahresrechnung ordentlich revidieren lässt (OR 825a).*

bulunmaktadır. Çalışmamızda ilgili yerlerde kaynak hükümlere de değinilecek ve bu boşluğun nasıl doldurulması gerektiği tartışılacaktır. Zira uygulamada limited şirket ile ayrılan ortak arasında özellikle şirketin hükümde sayılan ödeme kaynaklarına sahip olup olmadığının tespiti ile ilgili sorunlar yaşanmaktadır. Ayrılma akçesini ödeme niyeti olmayan bir limited şirketin karşısında ayrılan ortağın korunması gerekir. Buna karşılık, borçlu limited şirketin de ekonomik menfaatlerinin zarar görmesine neden olunmamalıdır. Mahkemeler, çıkma veya çıkarılma davalarında, ayrılma akçesinin şirketten tahsiline de hükmetmekte; mahkeme kararına dayanılarak ayrılan ortak tarafından karar henüz kesinleşmeden ayrılma akçesi alacağı ilâmlı icraya konmakta ve böylece borçlu limited şirketin ödeme borcu altına sokulmasına uğraşmaktadır. Çalışmamızda, Yargıtay kararları da dikkate alınarak bu sorunlar da değerlendirilecektir.

Son olarak değinilmelidir ki, Alman hukukunda çıkma ya da çıkarılma yahut ortağa ayrılma akçesi ödenmesine ilişkin herhangi kanuni bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak doktrinde, çıkma veya çıkarılmanın mümkün olduğu ve ayrılan ortağa ödenecek ayrılma akçesinin miktarının, şirket sözleşmesinde başkaca bir düzenleme yoksa ortağın esas sermaye payının tam ekonomik değeri üzerinden belirlenmesi gerektiği kabul edilmektedir⁵.

I. Ayrılma Akçesi Ödenmesini Gerektiren Haller

TTK m. 641/1 uyarınca, “*ortak şirketten ayrıldığı takdirde, esas sermaye payının gerçek değerine uyan ayrılma akçesini istem hakkını haizdir*”. Hüküm, “ayrılan ortağın” ayrılma akçesi alma hakkına sahip olduğunu belirtmektedir. Böylece ayrılma akçesi, esas sermaye payını ortaklardan birine veya bir 3. kişiye devretmeksizin şirketten ayrılan; daha açık bir anlatımla, çıkan veya çıkarılan ortağa ödenir⁶. Bu kapsamda, TTK m. 641, hem şirket sözleşmesinde düzenlenen çıkma ve çıkarılma hem de mahkeme kararıyla çıkma ve çıkarılma (TTK m. 638; m. 640) durumunda uygulanır. Ayrıca TTK m. 636/3 gereği, haklı sebeple fesih davasında mahkemece davacının çıkarılmasına karar verildiği hallerde de çıkarılan ortağın ayrılma akçesi alma hakkı doğar. Hükümün gerekçesinde de ayrılmanın, her çeşidi ile çıkma ve çıkarılma ve hatta doğal çıkma hali olan ölümü de kapsadığı belirtilmiştir⁷. Dolayısıyla hükümün uygulama alanının oldukça geniş olduğu söylenebilir.

TTK m. 577/1/k bendi ile “...*ödenecek olan ayrılma akçesinin türü ve tutarı*” hakkında şirket sözleşmesine hüküm konulmasına izin verilmiştir. Ancak hüküm, ortağın bu haktan yoksun bırakılabilmesi şeklinde yorumlanmamalı; ayrılma akçesinin sadece iradi olarak düzenlenmesine izin verildiği şeklinde anlaşılmalıdır⁸. Nitekim ayrılan ortağa ayrılma akçesi ödenmesini öngören TTK m. 641, emredici niteliktedir (TTK m. 579). Bu nedenle, ayrılma akçesi alma hakkının şirket sözleşmesi veya genel kurul kararıyla kaldırılması

⁵ ŞENER, Oruç Hami: *Yargıtay Kararları Işığında Limited Ortaklıklar Hukuku*, Ankara 2017, s. 922–923 ve dn. 113’de anılan literatür.

⁶ TEKİNALP, Ünal: *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, 3. Baskı, İstanbul 2015, N. 21-50; TEKİNALP, Ünal: *Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar Hukuku ile Tek Kişi Ortaklığının Esasları*, 2. Baskı, İstanbul 2011, N. 21–48; BAHTİYAR, Mehmet: *Ortaklıklar Hukuku*, 13. Baskı, İstanbul 2019, s. 465.

⁷ TTK Gerekçesi, m. 641/1, s. 616.

⁸ TEKİNALP, Yeni Hukuk, N. 21-53; TEKİNALP, Tek Kişi Ortaklığı, N. 21–51.

mümkün değildir⁹. Aksi durum, çıkma veya çıkarılma sebebiyle bile olsa ayrılan ortağın ayrıldığı için cezalandırılması sonucu doğurur.

II. Ayrılan Ortağın Kusurunun Ayrılma Akçesi Alma Hakkına Etkisi

Ayrılma akçesinin ödenmesinde ortağın limited şirketten ayrılma sebebinin bir önemi yoktur. Daha açık bir anlatımla, çıkan veya çıkarılan ortağın kusurunun bulunup bulunmadığı dikkate alınmaz¹⁰. Bu sonuç, ayrılmanın, özellikle çıkarılmanın ortak açısından cezalandırıcı bir nitelik taşımaması gereğinden kaynaklanmaktadır¹¹. Bununla birlikte, çıkma veya çıkarılmanın haklı sebeplere dayanılarak mahkeme kararıyla gerçekleştiği hallerde, davacı ortağın kusurlu olup olmadığı dolaylı olarak ayrılma akçesi talebini de etkilemektedir.

Bilindiği gibi, haklı sebeplerin varlığında, her ortak mahkemeden limited şirketin feshini isteyebilmek hakkını haizdir (TTK m. 636/3). Ancak limited şirketin haklı sebeple feshi davasında, davacı ortağın haklı sebebin gerçekleşmesinde ya hiç kusurunun bulunmaması ya da daha az kusurlu olması gerekir. Dolayısıyla ortaklar arasında meydana gelen ve güveni sarsan durumların davacı ortağın eylemlerinden kaynaklanması ihtimalinde, onun dava açarak haklı sebeple şirketin feshini istemesi olanaklı değildir¹². Benzer şekilde, TTK m. 638/2 gereği, haklı sebeplerin varlığında bir ortağın şirketten çıkmasına karar verilmesi için de söz konusu haklı sebebin dava açan ortağın kusuruyla ortaya çıkmaması gerekir. Ortağın bizzat kusurunun bulunduğu haklı sebeplere dayanması, doğruluk ve güven kuralına aykırı olur (TMK m. 2)¹³.

O halde, haklı sebep teşkil eden duruma kendi kusuru ile sebep olan ortağın açtığı fesih (TTK m. 636/3) veya çıkma davasının (TTK m. 638/2) kabulü mümkün olmadığından, bu ortağın ayrılma akçesi alma hakkı da doğmaz. Aksi durum, kusurlu ortağın açtığı davadan

⁹ Aynı yönde bkz. **KENDİGELEN, Abuzer:** *Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler*, 2. Baskı, İstanbul 2012, s. 557; **YILDIZ, Şükrü:** *Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Limited Şirketler Hukuku*, İstanbul 2007, s. 161; **BAHTİYAR**, s. 465; **ŞENER**, s. 925; **CENKÇİ, Esra:** “Çıkan ya da Çıkarılan Limited Ortağına Ayrılma Akçesinin Ödenmesi (TTK m. 642)”, Ankara Barosu Dergisi, Yıl 76, Sayı 2018/4, s. 12; **DEVELİ, Bilge:** “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Ayrılma Akçesi”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XVII, Y. 2013, Sayı 1–2, s. 483.

¹⁰ **PULAŞLI, Hasan:** *Şirketler Hukuku Şerhi, Cilt III*, 3. Baskı, Ankara 2018, § 69, N. 155; **ŞENER**, s. 921; **ÖZTÜRK DİRİKKAN, Hanife:** *Limited Şirket Ortağının Ayrılması ve Ayrılma Payı*, Ankara 2005, s. 129; **DEVELİ**, s. 482.

¹¹ TTK Gereğesi, m. 641/1, s. 616.

¹² **ŞENER**, s. 995. Nitekim limited şirketin fesih ve tasfiyesi istemine ilişkin bir davada Yargıtay da “...Ortaklar arasındaki güven ilişkisinin sona ermesine daha ziyade kusuruyla sebebiyet veren ortağın kendi kusuruna dayanarak fesih ve tasfiyeyi istemesi ilke olarak kabul edilemez. Zira hiç kimse kendi kusurlu davranışlarından kendisi lehine sonuç çıkartamaz. Aksi düşüncenin kabulü, daha ziyade kusurlu ortağın kendi kusurundan fayda sağlaması, başka bir ifadeyle kusurunun ödüllendirilmesi anlamına gelmektedir ki böyle bir kabulün hukukun genel ilkeleri yanında hakkaniyet ilkeleri ile de bağdaştırılması düşünülemez” şeklinde içtihatla bulunmuştur. 11. HD. T. 13.06.2016, E. 2015/11340, K. 2016/6490 sayılı karar için bkz. <https://www.hukukmedeniyeti.org/> (son yararlanma: 10.07.2019). Yargıtay, istikrarlı şekilde, davacı ortağın kusurlu olması durumunda açtığı haklı sebeple fesih davasının dayanaksız olmasını, “hiç kimsenin kendi eylem ve işlemlerine dayanarak kendi lehine sonuç çıkaramaması ilkesine” dayandırmaktadır. 11. HD. T. 29.09.2005, E. 2004/10217, K. 2005/8962; 11. HD. T. 09.07.2007, E. 2006/8022, K. 2007/10474 ve 11. HD. T. 24.12.2014, E. 2014/11752, K. 2014/20346 sayılı kararlar için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/> (son yararlanma: 10.07.2019).

¹³ **ŞENER**, s. 886.

bir sonuç elde etmesine sebep olur ki, bu da “hiç kimsenin kendi kusuruna dayanarak bir hak elde edememesi ilkesine” aykırı düşer. Bununla birlikte, haklı sebeple fesih ya da çıkma davalarını açma hakkı olmayan ortak, şirket sözleşmesinde yer alan çıkma veya çıkarılma sebeplerine dayanabiliyorsa ayrılma akçesi alma hakkı kazanır.

III. Ayrılma Akçesi Alacağıın Doğduğu An

Bilindiği gibi, ortağın şirketten çıkması veya çıkarılması, ister çıkma ya da çıkarma davası ister haklı sebeple fesih davasının sonucu olsun, mahkeme kararı ile gerçekleşmiş ise çıkma ve çıkarılma ilgili kararın kesinleşmesi tarihinde meydana gelir¹⁴. Daha açık bir anlatımla, hâkimin verdiği kararın kesinleşmesiyle, inşai etki ortaya çıkar; ortak bu andan itibaren bu sıfatını yitirir. Çıkma veya çıkarılmaya mahkemenin karar verdiği durumlarda ayrılan ortağın iç ilişkide ayrılma akçesi alma hakkı da inşai nitelikte olan çıkma ya da çıkarılma kararı kesinleştikten sonra doğar¹⁵.

Görüldüğü gibi, ayrılma akçesi alacağıın doğumu için mahkemenin ayrıca ayrılma akçesi ödenmesine hükmetmesine gerek bulunmamaktadır. Hatta hakkın doğumu açısından çıkan ya da çıkarılan ortağın mahkemede ayrılma akçesini talep etmesi de aranmaz. Ayrılma akçesi alma hakkı, kararın kesinleşmesiyle kendiliğinden doğar. Limited şirkette davalı ortağın haklı sebeple çıkarılması için açılan bir davada ise mahkeme re’sen davalı tarafa ayrılma akçesi isteyip istemediğini sormuş ve çıkarılma isteminin haklı sebebe dayandığı anlaşılacakla, aşağıda açıklayacağımız esaslara uygun olarak ayrılma akçesi miktarının hesaplanması gerektiğine hükmetmiştir¹⁶. Mahkemenin, davalı ortağa böyle bir soru yönelmiş olması, ayrılma akçesi alacağıın doğumu için talep edilmesi gerektiği şeklinde yorumlanmamalıdır.

Çıkma veya çıkarılmanın şirket sözleşmesinde düzenlenmiş olması halinde ise tek taraflı iradeye bağlanan bir hakkın kullanılması söz konusu olduğu için iradenin şirkete ya da çıkarılan ortağa ulaşmasıyla ayrılma iç ilişkide gerçekleşir¹⁷. TTK m. 640/2 hükmü, çıkarma kararının çıkarılan ortağa bildirilmesine ilişkin bir şekil şartı da getirmektedir. Buna göre, genel kurul kararının çıkarılan ortağa noter aracılığıyla tebliği gerekir ve bu anda çıkarma gerçekleşir. Aynı maddede, çıkarılan ortağa bu bildirimden itibaren üç ay içinde iptal davası açma hakkı tanınmış olması da ayrılmanın bu anda gerçekleşmiş olduğunu göstermektedir. İç ilişkide ayrılma akçesi alma hakkı da bildirim tarihinde doğmuş olur.

¹⁴ Aynı yönde bkz. **YILDIZ**, s. 160; **PULAŞLI**, Şerh, § 69, N. 151; **PULAŞLI, Hasan**: *Şirketler Hukuku Genel Esaslar*, 5. Baskı, Ankara 2017, § 36, N. 112; **ÖZTÜRK DİRİKKAN**, s. 149. Çıkarma kararı hakkında aynı yönde bkz. **ŞENER**, s. 917–918; **ÇAMOĞLU, Ersin**: “*Limited Ortaklıktan Çıkarılma*”, **BATİDER**, C. XXX, S. 3, Yıl 2014, s. 15. Çıkma kararı hakkında aynı yönde bkz. **ÇAMOĞLU, Ersin (POROY, Reha / TEKİNALP, Ünal)**: *Ortaklıklar Hukuku II*, 13. Baskı, İstanbul 2017, N. 1680b; **ŞENER**, s. 916; **ÇEBİ, Hakan**: *Limited Şirketler Hukuku*, Ankara 2019, s. 253; **TAŞDELEN, Nihat**: *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Limited Ortaklıklarda Çıkma Çıkarılma ve Fesih*, Ankara 2012, s. 198.

¹⁵ Ayrılma akçesi talep hakkının çıkma kararının kesinleşmesiyle doğacağı yönünde bkz. **ŞENER**, s. 926.

¹⁶ 11. HD. T. 08.01.2018, E. 2016/6258, K. 2018/58 sayılı karar için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/> (son yararlanma: 11.07.2019).

¹⁷ **YILDIZ**, s. 160–161. Çıkma iradesi hakkında aynı yönde bkz. **PULAŞLI**, Şerh, § 69, N. 151; **PULAŞLI**, *Şirketler*, § 36, N. 112; **ÇAMOĞLU (POROY / TEKİNALP)**, N. 1680a; **ÇEBİ**, s. 253; **TAŞDELEN**, s. 198.

Ortağın çıkması veya çıkarılmasının ticaret siciline tescil ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde (TTSG) ilanı da gerekir. Zira limited şirkette “gerçek kişi ortağın adı ve soyadı, yerleşim yeri, tüzel kişi ortakların unvanı, merkezleri ve her ortağın üstlendiği esas sermaye payları”nın (TTK m. 587/1/e bendi) ticaret siciline tescili aranmıştır. Çıkma ya da çıkarılma zorunlu olarak bu kayıtlarda değişikliğe neden olacağından, bunların da tescili zorunludur (TTK m. 31/1). Dış ilişkide çıkma veya çıkarılmanın etkileri, iyiniyetli 3. kişilere karşı tescil ve ilanla birlikte doğar.

IV. Ayrılma Akçesinin Miktarı

A. Esas Sermaye Payının Gerçek Değerine Göre Hesaplama Yapılması

TTK m. 641/1 hükmünden anlaşıldığı üzere ayrılan ortak, esas sermaye payının gerçek değerine uyan bir ayrılma akçesine hak kazanır. Bu düzenleme ile gerçek değerden daha fazla ödeme yapılarak şirketin ve şirket alacaklılarının ya da gerçek değerden daha az ödeme yapılarak ayrılma akçesi alma hakkına sahip ortağın zarara uğraması engellenmeye çalışılmaktadır¹⁸.

TTK m. 641/1, esas sermaye payının itibari değerini değil; payın gerçek değerini belirleyici kabul etmektedir. Hükmün gerekçesinde “gerçek değere uyan” ibaresinin “bilanço değeri”ni ifade ettiği belirtilmiştir¹⁹. Gerçek değer, limited şirketin bilançosuna göre belirlenir²⁰. Böylece ayrılan ortağın esas sermaye payının gerçek değerinin belirlenmesi için mahkemece atanan bilirkişi tarafından işletmenin bir değerlendirmeye tâbi tutulması zorunludur. Değerlemede şirketin tüm varlıklarının, “yaşayan bir ticaret şirketinin” muhtemel satış fiyatları esas alınır; borçlar ıskonto edilir, *good-will* de hesaba katılır²¹. Gerçek değer belirlenmesindeki amaç, ortağın zarara uğramasını engellemek yanında haksız bir kazanç elde etmesinin de önüne geçmektir. Böylece şirkete ve dolaylı olarak şirket alacaklılarına zarar verilmesinin önlenmesi istenmektedir. Bu nedenle, şirketin varlığı, kârlılık durumu, açık ve gizli yedekler, sermaye yapısı ve pasifleri gibi yaşayan işletmenin unsurlarının birlikte değerlendirilerek bir sonuca varılması önem arz etmektedir. Şüphesiz, finansal durumu iyi olan şirketlerde ayrılma akçesinin miktarı yüksek olduğu halde, esas sermayesini zararla kaybetmiş şirketlerde bu miktar esas sermaye payının altına düşebilir. TTK m. 641/1’de,

¹⁸ ŞENER, s. 921; YILDIZ, Şükrü / ÖZBAY, İbrahim / ÖZBEK, Mustafa Serdar: “Limited Şirketler Hukukunda Ayrılma Akçesi Konusunda Tahkime Başvurulması ve Konu Hakkında Verilen Hakem Kararlarının İcrasına İlişkin Bazı Hukuki Sorunlar”, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt XXII, Sayı 3 – 4, Aralık 2018, s. 448.

¹⁹ TTK Gerekçesi, m. 641/1, s. 616.

²⁰ TEKİNALP, Yeni Hukuk, N. 21-27. Yıldız, gerekçede sözü edilen bilançonun yıllık bilanço olmayıp tasfiye bilançosu olduğunu ifade etmiştir. Bkz. YILDIZ, s. 161. Öztürk Dirikkan ise bu bilançonun yıllık veya tasfiye bilançosu değil; ayrılma akçesinin hesaplanmasına yönelik özel bir bilanço (ayrılma bilançosu) olması gerektiğini savunmaktadır. Bkz. ÖZTÜRK DİRİKKAN, s. 106–107. Aynı yönde bkz. TAŞDELEN, s. 203; ÇEBİ, s. 253.

²¹ TEKİNALP, Yeni Hukuk, N. 21-27. Aynı yönde bkz. ÇAMOĞLU (POROY / TEKİNALP), N. 1680e; ÇAMOĞLU, s. 17; PULAŞLI, Şerh, § 69, N. 144; PULAŞLI, Şirketler, § 36, N. 106; ŞAHİN, Ayşe: “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerin Değerlendirilmesi”, Ersin Çamoğlu’na Armağan, İstanbul 2013, s. 198; CENKÇİ, s. 13.

ayrılma akçesinin gerçek değere göre belirleneceği belirtilirken bu gerçek ifade edilmek istenmiştir²².

Çıkma veya çıkarılmanın şirket sözleşmesinde düzenlendiği hallerde, ayrılma akçesi tespit edilirken esas sermaye payının ayrılmanın gerçekleştiği tarihteki değeri esas alınmalıdır²³. Ancak ayrılma mahkeme kararıyla gerçekleşiyorsa esas sermaye payının gerçek değeri belirlenirken mahkemenin hangi anı esas alarak hesaplama yapması gerektiği ayrıca ortaya konmalıdır. Zira TTK’da ayrılma akçesini konu alan hükümler arasında buna ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır²⁴. Limited şirketlerde esas sermaye payının geçişiyle ilgili sadece TTK m. 597, gerçek değer nasıl tespit edilmesi gerektiğini göstermektedir. Doktrinde haklı olarak ifade edildiği gibi, TTK m. 597’ye benzer bir kural olması nedeniyle anonim şirketler hakkındaki TTK m. 493/5’in kıyasen uygulanması ve şirketin karar tarihine en yakın tarihteki değerinin esas alınması gerekir²⁵. Nitekim her iki madde de şirketin, istenmeyen kişinin şirkete pay sahibi/ortak olarak alınmasına engel olması imkânı ile ilgilidir. Ayrıca TTK m. 597/1 hükmünün gerekçesinde de TTK m. 493/4 ve 5. fıkraları ile uyum sağlanmış olduğu belirtilmiş ve bu fıkralara gönderme yapılmıştır²⁶. Dolayısıyla TTK m. 493/5, “gerçek değere” ilişkin değer ihtilaflarını ortadan kaldırmak amacıyla limited şirketlerde de dikkate alınmalıdır²⁷.

Yargıtay da 6102 sayılı TTK döneminde verdiği kararlarda, ayrılma akçesi belirlenirken esas alınacak gerçek değer, esas sermaye payının mahkeme tarafından verilen karar tarihine en yakın gerçek değeri olduğuna hükmetmektedir. Yüksek Mahkeme bir kararında, “...davacı iddiaları ve delilleri birlikte değerlendirildiğinde çıkarılma isteminin haklı sebebe dayandığı anlaşılmalı, mahkemece Dairemizin yerleşmiş içtihatlarına göre ortaklıktan çıkarılmasına karar verilen ortağın ayrılma payının karar tarihine en yakın tarihteki şirket mal varlığının gerçek değerinin belirlenmesine göre hesaplanıp sonucuna göre karar verilmesi gerekirken yanlış gerekçelerle karar verilmesi doğru görülmemiş, kararın bu nedenle davalı yararına bozulması gerekmiştir...” şeklinde içtihatla bulunmuştur²⁸. Yargıtay, istikrarlı şekilde aynı yönde kararlar vermeye devam etmektedir²⁹.

²² YILDIZ, s. 161.

²³ ŞAHİN, s. 199; CENKÇİ, s. 14.

²⁴ TTK’da payların değerlerinin hesaplanmasında “karar tarihine en yakın tarihteki gerçek değer” esas alındığı bazı hükümler için bkz. TTK m. 202/2; TTK m. 531.

²⁵ ŞENER, s. 928. Aynı yönde bkz. ÇAMOĞLU, s. 18; ŞAHİN, s. 200; CENKÇİ, s. 14.

²⁶ TTK Gereçesi, m. 597/1, s. 607.

²⁷ Ayrıca bkz. TTK Gereçesi, m. 493/5, s. 570.

²⁸ 11. HD. T. 08.01.2018, E. 2016/6258, K. 2018/58 sayılı karar için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/> (son yararlanma: 11.07.2019).

²⁹ 11. HD. T. 04.10.2017, E. 2016/2571, K. 2017/5023 ve 11. HD. T. 11.10.2018, E. 2016/12350, K. 2018/6242 sayılı kararlar için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/> (son yararlanma: 11.07.2019). Ayrıca aynı yönde bkz. 11. HD. T. 25.09.2017, E. 2016/2332, K. 2017/4676 sayılı (yayınlanmamış) karar ve 11. HD. T. 23.05.2018, E. 2016/9479, K. 2018/3890 sayılı (yayınlanmamış) karar. Anonim şirketlerle ilgili aynı yönde, 11. HD. T. 11.06.2015, E. 2015/2255, K. 2015/8166 sayılı karar için bkz. <https://www.hukukmedeniyeti.org/> (son yararlanma: 11.07.2019).

Son olarak, ayrılma akçesinin miktarı bakımından TTK m. 641/2'ye de değinmek gerekir. Hüküm, ortaklara, ayrılma akçesini şirket sözleşmesi ile Kanundan farklı şekilde düzenleme olanağı vermektedir. Buna göre, “*şirket sözleşmesinde öngörülen ayrılma hakkı dolayısıyla, şirket sözleşmeleri ayrılma akçesini farklı bir şekilde düzenleyebilirler*”. Görüldüğü gibi, maddede “ayrılma hakkı” ifadesine yer verilmiştir. Ayrılma, çıkma ve çıkarılmayı kapsayan bir üst kavram olmakla birlikte³⁰, hükümde geçen ayrılma hakkının “çıkma hakkı” şeklinde anlaşılması gerekir. Zira “çıkarma”nın ortak açısından bir hak olarak nitelendirilmesi mümkün değildir³¹. O halde, şirket sözleşmesi ile ayrılma akçesinin farklı şekilde düzenlenebilmesi, şirket sözleşmesinde çıkma hakkına ilişkin özel hükümler bulunmasına bağlıdır. Diğer bir söyleyişle, hüküm, sözleşmesel bir çıkma hakkı tanındığı hallerde uygulama alanı bulur. Haklı sebeplerin varlığında mahkeme kararıyla çıkma (TTK m. 638/2) yahut çıkarılma hallerinde (TTK m. 640/3) şirket sözleşmesi ile ayrılma akçesinin farklı şekilde düzenlenmesi mümkün değildir³². TTK m. 638/1 gereği, şirket sözleşmesi ile ortaklara şirketten çıkma hakkı tanınmış ise şirket sözleşmesinde ayrılma akçesi farklı şekilde düzenlenebilir. Örneğin, şirket sözleşmesinde ayrılma akçesinin nakden, aynen veya kısmen nakit kısmen ayın olarak ödenmesi benimsenebilir³³. Benzer şekilde, esas sermaye payının gerçek değerinin değil; itibari değerinin esas alınarak hesaplama yapılması da öngörülebilir³⁴. Ancak şirket sözleşmesindeki belirleme, keyfi ya da adalet aykırı olmamalıdır. Serbesti, genel hukuk ilkeleri ile sınırlandırılmıştır³⁵. Dolayısıyla ayrılan ortağın ayrılma akçesi alma hakkı, şirket sözleşmesi ile zorlaştırılmamalı ya da aşırı sınırlandırılmamalı; bir başka deyişle, hakkın ihlali sonucunu doğuracak düzenlemeler getirilememelidir. Ayrıca ayrılma akçesi hakkının emredici niteliği gereği (TTK m. 579), şirket sözleşmesi ile çıkan ortağın ayrılma akçesi alma hakkının tamamen elinden alınamayacağı da unutulmamalıdır³⁶.

Sözleşmesel bir çıkma hakkı tanındığı hallerde, ayrılma akçesinin gerçek değerden farklı şekilde düzenlenebilmesi imkânı, özellikle uzun süren davalarda ortak lehine sonuçlar yaratabilir. Özellikle dava sonuçlanıncaya kadar şirketin ekonomik olarak zarara uğraması veya uğratılması ihtimalinde, karar tarihine yakın bir zamanda şirket değeri düşmüş olacaktır. Bu durum, çıkan ortağın daha az ayrılma akçesi almasına yol açabilir. İşte bu tip tehlikelere

³⁰ ŞENER, s. 923; KENDİGELEN, s. 556, dn. 140.

³¹ Şener de TTK m. 641/2'deki “ayrılma hakkı” ibaresinin yanıltıcı olduğunu; bunun “çıkma hakkı” (TTK m. 638/1) olarak anlaşılması gerektiğini savunmaktadır. Yazar, hükmün kaynağını teşkil eden OR 825/2'de de sadece “sözleşmesel bir çıkma hakkından” söz edildiği gerekçesine dayanmaktadır. Bkz. ŞENER, s. 923. Aynı yönde bkz. KENDİGELEN, s. 556, dn. 140.

³² ŞENER, s. 924.

³³ TEKİNALP, Yeni Hukuk, N. 21-53; TEKİNALP, Tek Kişi Ortaklığı, N. 21-51; ÖZTÜRK DİRİKKAN, s. 154; ÇEBİ, s. 253; DEVELİ, s. 484.

³⁴ ŞENER, s. 923-924; CENKÇİ, s. 13. Aynı yönde bkz. YILDIRIM, Ali Haydar: 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Limited Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi, Bursa 2013, s. 309.

³⁵ TTK Gereğesi, m. 641/2, s. 616; TEKİNALP, Yeni Hukuk, N. 21-53; PULAŞLI, Şerh, § 69, N. 145; PULAŞLI, Şirketler, § 36, N. 107; YILDIZ, s. 161; ÇEBİ, s. 253; TAŞDELEN, s. 228; DEVELİ, s. 483.

³⁶ Şahin ise şirket sözleşmesinde bir hak olarak öngörülen ayrılma olanağının kullanılması zorunlu olmadığına göre, ayrılma akçesini talep hakkının sözleşmesel çıkma bakımından kaldırılmasının geçerli olduğunu savunmaktadır. Yazara göre, bu ihtimal el koyma veya cezalandırma niteliği taşımaz. Bkz. ŞAHİN, s. 202.

karşı TTK m. 641/2 hükmünden yararlanılarak şirket sözleşmesine özel hükümler eklenmesi düşünülebilir.

B. Gerçek Değerin Taraflar veya Mahkeme Tarafından Belirlenmesi

Esas sermaye payının gerçek değerinin nasıl tespit edileceği TTK m. 597/1 hükmünde gösterilmiştir. Buna göre, gerçek değer üzerinde taraflar anlaşmış ise bu değer esas alınır. Taraflar anlaşamamışlarsa taraflardan birinin istemi üzerine, şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesince belirlenir. Uygulamada, ortağın ve şirketin gerçek değer üzerinde anlaşamadıkları ve çoğunlukla mahkemeye gittikleri görülmektedir. Çıkma ya da çıkarılmanın zaten mahkeme kararıyla gerçekleştiği hallerde ise hâkim, ayrılma kararı yanında aynı davada esas sermaye payının gerçek değerinin tespitine ve hatta ayrılma akçesinin şirketten tahsiline de hükmetmektedir. Her iki ihtimalde de mahkemenin, gerçek değer belirlenmesi amacıyla şirketin işletme konusunda deneyimli bir uzman bilirkişi ataması yerinde olur³⁷.

Mahkeme, yargılama ve değer belirleme giderlerini kendi takdirine göre paylaşır. Mahkemenin kararı kesindir (TTK m. 597/2). Buna karşılık, çıkma veya çıkarılma davalarında ise karara karşı üst mahkeme yolunun açık olduğunu belirtelim.

Çıkma veya çıkarılmanın mahkeme kararıyla gerçekleştiği hallerde, aynı davada esas sermaye payının gerçek değerinin de belirlenmesi yerindedir. Böylece ayrılma akçesinin şirkete ne miktarda yük getireceği ortaya konulmuş olur. Ayrıca ayrılma akçesinin miktarının hesaplanması, davacı ortağın menfaatlerinin korunması bakımından da zorunludur³⁸. Zira ayrılma akçesi miktarı hesaplanmazsa çıkma veya çıkarılma kararından sonra ayrılan ortak tekrar bir dava açarak miktarın tespitini talep etmek zorunda kalır³⁹. Bu durum ise usul ekonomisi ilkesine aykırı olduğu gibi, ayrılan ortağı da ikinci bir külfet altına sokmak anlamına gelir. Üstelik (şartları varsa) ortağın ayrılmasıyla ayrılma akçesinin muaccel olmasını kabul eden TTK m. 642 (OR 825a) de yargılama aşamasında ayrılma akçesinin değerinin belirlenmesini zorunlu kılmaktadır. Nitekim ayrılma akçesinin muacceliyetinden

³⁷ eTTK döneminde Yargıtay, "...Davacının üç ortaklı limited şirketten isteyebileceği ayrılma payının şirketin faaliyet konusu gözetilerek tıbbi cihaz ve donanım piyasasından deneyimli bir uzmanın da bulunduğu bilirkişiler kurulundan... hesaplattırılarak saptandıktan sonra hüküm altına alınması gerekirken... tıbbi cihaz ve donanım uzmanının bulunmadığı bilirkişilerce düzenlenen... rapora dayalı hüküm kurulması doğru bulunmamıştır" şeklinde bir karar vermiştir. Bkz. 11. HD. T. 03.04.2008, E. 2008/8304, K. 2008/4378 sayılı karar için bkz. ŞENER, s. 927.

³⁸ **YILDIRIM**, s. 306. *Yıldırım*, haklı sebeple fesih davası sonucunda davacı ortağın çıkarılmasına karar verilirse (TTK m. 636/3), TTK m. 597'nin uygulanmaması; mahkemenin davacı (çıkartılan) ortağın ayrılma akçesini hesap etmesi gerektiğini belirtmektedir. Bkz. **YILDIRIM**, s. 305–306. Ayrılan ortak ile şirket, ayrılma akçesinin esas alınacağı gerçek değer hususunda anlaşılırlarsa mahkemenin ayrıca bir belirleme yapması gerekmediği kanısındayız (TTK m. 597/1).

³⁹ Şener ise haklı sebeple çıkma davası (TTK m. 638/2) sonucunda mahkeme tarafından ortağın çıkmasına karar verilmesi ihtimalinde, eğer çıkma ve payın gerçek değerinin belirlenmesi talebi aynı davada görülür ve çıkma kararı örneğin, haklı sebep gerçekleşmediği için bozulursa mahkemenin gerçek değeri boşuna tespit etmiş olacağını ifade etmektedir. Yazar, her iki talebin usul hukuku bakımından da farklı esaslara bağlı olduğunu eklemektedir. Çıkma kararına karşı istinaf (ve temyiz) yoluna gidilebildiği halde, gerçek değer belirlenmesi usulünde karar kesindir (TTK m. 597/2). Ayrıca gerçek değer belirlenmesi talebi bakımından hâkim, mahkeme masraflarına haklı sebeple çıkma davasından farklı şekilde karar verebilir (TTK m. 597/2). Yazara göre, bütün bunlar, her iki talebin birlikte görülmemesi; ayrı davalarda görülmesini gerektirir. Bkz. ŞENER, s. 926.

söz edilebilmesi için alacak miktarının belirli olması şarttır. Belirli olmayan bir alacağın (ayrılma akçesinin) muaccel hale gelmesi mümkün olmaz⁴⁰.

V. Ayrılma Akçesinin Ödenmesi ve Muacceliyeti

A. Ayrılma Akçesinin Ödenebileceği Kaynaklar

Ayrılan ortağın ayrılma akçesi alacağının şirket tarafından hangi kaynaklardan ödenebileceği ve bu alacağın ne zaman muaccel hale geleceği TTK m. 642/1 hükmünde düzenlenmiştir. Böylece ortağın ayrılma akçesi talebinin şirket alacaklılarının haklarını tehdit etmeksizin güvence altına alınması hedeflenmektedir⁴¹. Zira ayrılma akçesinin ödenmesinde ölçü, sermayenin korunması ilkesidir; ayrılma akçesinin şirket esas sermayesinden ödenmesi mümkün değildir⁴². Maddenin gerekçesinde de amacın, ayrılan ortağa yapılacak ödemenin zamanlama yönünden şirkete ve alacaklılara zarar vermemesi, menfaatler dengesinin hakça kurulması olduğu açıklanmıştır⁴³.

Ayrılan ortağın ayrılma akçesi alma hakkı, TTK m. 642/1’de belirtilen üç kaynaktan birinin mevcut olması halinde, ortağın ayrılmasıyla muaccel olur. Bir başka deyişle, ayrılma akçesinin ayrılmanın gerçekleştiği anda muaccel olması için alternatifli olarak Kanunda sayılan üç ödeme kaynağından birinin varlığı gerekir (TTK m. 642/1):

a) TTK 642/1/a bendi gereği, limited şirket kullanılabilir bir öz kaynağa sahipse ayrılma akçesi ayrılma ile muaccel olur. Böylece karşılığı, şirketin tasarruf ettiği kullanılabilir öz kaynaklardan ödenerek ayrılan ortağın esas sermaye payı şirket tarafından iktisap edilebilir (TTK m. 612). Şirket, gerçek değere uyan veya şirket sözleşmesinde öngörülen bedeli öder (TTK m. 577/1/k bendi; TTK m. 641/2). Ancak TTK m. 642/1/a bendine göre, ayrılma akçesinin muaccel hale gelmesi için şirketin “*kullanılabilir öz kaynaklara sahip olması*” gerektiği halde, şirketin kendi paylarını iktisap etme koşullarının düzenlendiği TTK m. 612/1’de iktisap için şirketin “*serbestçe kullanılabilir öz kaynaklara sahip olması*” aranmaktadır. TTK 642/1/a bendinin mehzazı olan OR 825a hükmünde de sadece “*kullanılabilir öz kaynak*” ifadesine yer verilmiştir.

TTK 642, ayrılma akçesi ödenmesi ile ilgili özel bir hükümdür ve mehaza da uygun şekilde, hükümde kullanılan ifadenin bilinçli bir tercih olduğu kabul edilmelidir. Bunun sonucu olarak şirketin kullanılabilir öz kaynakları ile şirketin esas sermayesi, blokeli yedek akçeleri ve TTK m. 610 gereği limited şirketlerde de uygulanan TTK m. 520’de öngörülen değerleri aşan malvarlığının kastedildiğinin kabulü gerekir. Bu aşkın kısım, ortağın ayrılma akçesinin ödenmesinde ve onun payının şirket tarafından iktisabında kullanılabilir. Dolayısıyla sözleşmeyle veya genel kurul kararıyla ayrılan yedek akçelerden, ayrılma akçesinin ödenmesinde yararlanılabilir. Özellikle kâr payı dağıtımını gibi, özel bir amaca özgülenmiş yedeklerin de ayrılma akçesinin ödenmesinde kullanılması mümkündür⁴⁴.

⁴⁰ YILDIRIM, s. 307.

⁴¹ ŞENER, s. 929.

⁴² CENKÇİ, s. 15.

⁴³ TTK Gereçesi, m. 642, s. 616.

⁴⁴ ŞENER, s. 930; CENKÇİ, s. 18–19. Aynı yönde bkz. TEKİNALP, Yeni Hukuk, N. 21-56; TEKİNALP, Tek Kişi Ortaklığı, N. 21–54; YILDIZ / ÖZBAY / ÖZBEK, s. 449.

Böylece ayrılma akçesinin ödenmesi için daha büyük bir kaynağın kullanılmasına olanak sağlanmıştır⁴⁵. Aksi durum, örneğin ayrılma akçesinin belirli bir amaca özgülümlenmiş olsun veya olmasın isteğe bağlı yedek akçelerden ödenemeyeceğini kabul etmek, ayrılan ortağın hakkının sınırlandırılması sonucunu doğurur⁴⁶.

Ayrılma akçesinin muaccel hale gelmesi ve şirketin kullanılabilir öz kaynaklarından ödenmesi için şirkette kullanılabilir öz kaynağın mevcut olduğunun tespiti gerekir. TTK m. 642'nin, 6335 sayılı "Türk Ticaret Kanunu ile Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"⁴⁷ m. 43/21. bent ile ilga edilen 2. fıkrası buna ilişkin bir düzenleme içermekte idi. Hüküm, işlem denetçisini kullanılabilir öz kaynak tutarını tespit etmekle yetkili kılmıştı⁴⁸. Mevcut durumda, bu belirlemenin kim tarafından yapılacağı konusunda Kanunda herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak kullanılabilir öz kaynak bulunup bulunmadığı veya ne kadar olduğu, diğer ortaklar ya da müdürler tarafından belirlenememelidir. Zira taraflı davranmaları ve gerçeğe aykırı bir belirleme yaparak ayrılan ortağın hakkının ihlal edilmesine sebep olmaları tehlikesi söz konusu olabilir. Bu nedenle, kullanılabilir öz kaynağın bulunup bulunmadığı mahkeme tarafından bir bilirkişi vasıtasıyla tespit ettirilebilir⁴⁹. Aşağıda ayrıntılı şekilde üzerinde durulacağı üzere, bunun için ayrılan ortağın her zaman bir tespit davası açma imkânı bulunmaktadır⁵⁰. Çıkma veya çıkarılmanın zaten mahkeme kararına dayandığı hallerde ise ayrılma akçesinin miktarının belirlenmesi amacıyla esas sermaye paylarının gerçek değeri tespit ettirilirken öz kaynak tutarının da ortaya konması mümkün olmalıdır.

TTK 642/1/a bendi, şirkete kendi esas sermaye paylarını satın alması konusunda kanuni bir yükümlülük getirmektedir. Bu nedenle, müdürlerin, şirketin kendi paylarını iktisabı konusunda yetkilendirilmesi veya böyle bir iktisabın genel kurul tarafından onaylanması zorunluluğu (TTK m. 616/1/1 bendi) bulunmadığı kanaatindeyiz. Şirketin kullanılabilir bir öz kaynağa sahip olduğunun mahkeme tarafından tespiti halinde ve TTK m. 642/1'de sayılan diğer kaynaklar da mevcut değil ise ayrılma akçesinin esas sermaye payları iktisap edilerek ödenmesi yükümlülüğü doğar.

İktisap yükümlülüğünün sınırı ise TTK m 612/2'de ayrıca düzenlenmiştir. Buna göre, çıkma ya da çıkarılma nedeniyle şirketin iktisap edeceği esas sermaye paylarının itibarı

⁴⁵ **TEKİNALP**, Yeni Hukuk, N. 21-56; **TEKİNALP**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 21-54.

⁴⁶ **CENKÇİ**, s. 19.

⁴⁷ Bkz. 30.06.2012 tarih ve 28339 sayılı RG.

⁴⁸ İlga edilen TTK m. 642/2 uyarınca, "işlem denetçisi kullanılabilir özkaynak tutarını belirler. Bu tutar ayrılma akçesinin ödenmesine yetmiyorsa, işlem denetçisi esas sermayeden ne tutarda indirim yapılması gerektiğini de gösterir". Aynı düzenlemeye, OR 825a/2 hükmünde de yer verilmiştir.

⁴⁹ Aynı yönde bkz. **ŞENER**, s. 930; **YILDIRIM**, s. 321; **BAHTİYAR**, s. 466; **YILDIZ / ÖZBAY / ÖZBEK**, s. 450.

⁵⁰ *Cenkci* ise alacaklının (ayrılan ortağın) genel hükümlere dayanarak açacağı bir tespit davası ile bu belirlemeyi yaptırabileceğini; ancak bu yolun zaman alan ve alacaklı açısından masraflı bir yol olması nedeniyle, uygulamada, ayrılan ortağın ayrılma akçesinin en erken TTK m. 642/3 uyarınca, yıllık raporda kullanılabilir öz kaynağın tespiti ile muaccel hale geleceğini ifade etmektedir. Bkz. **CENKÇİ**, s. 19-20. Bu görüşün kabulü halinde, ayrılan ortağın yılsonunda öz kaynak tutarının yıllık raporda tespit edilmesini beklemesi gerekir. Ayrıca yıllık raporda müdürlerin öz kaynak tutarını gizlemesi de söz konusu olabilir. Bu nedenle, ayrılan ortağın bir tespit davası açmasının daha yerinde olduğu kanısındayız.

değerlerinin toplamı, esas sermayenin yüzde yirmisini aşamaz. Bu oran hesaplanırken, şirketin hâlihazırda kendi elinde bulunan esas sermaye payları da dikkate alınmalı ve yüzde yirmilik sınırdan düşülmelidir⁵¹. Örneğin, şirket hâlihazırda kendi esas sermaye paylarının yüzde beşini iktisap etmişse çıkma veya çıkarılma halinde, en fazla yüzde on beşlik bir oranı daha iktisap edebilir. Böylece ayrılan ortağın payı yüzde onbeşten fazla bile olsa sadece bu oranı karşılayan ayrılma akçesi muaccel hale gelir⁵². Şirket esas sermayesinin yüzde onunu aşan bir tutarda iktisap edilen esas sermaye payları ise iki yıl içinde elden çıkarılır veya sermaye azaltılması yoluyla itfa edilir (TTK m. 612/2/son cümle).

Son olarak belirtilmelidir ki, şirketin kendi esas sermaye paylarını iktisabında, TTK m. 595 vd. hükümlerinde öngörülen devir şartlarına uyulmasına ihtiyaç bulunmamaktadır (TTK m. 593/1).

b) TTK 642/1/b bendi gereği, ayrılma akçesi, ayrılan ortağın esas sermaye payları “devredilebiliyorsa” ayrılma ile muaccel olur. Bilindiği gibi, çıkma veya çıkarılma halinde ayrılan ortağın esas sermaye payı sahihsiz hale gelir. İşte esas sermaye paylarının devredilebilir hale gelmesi, payın bir ortak ya da 3. kişi tarafından gerçek değeri üzerinden devralınmasıdır (TTK 642/1/b bendi). Böylece ayrılma akçesi, esas sermaye payını devralan ortak veya 3. kişinin ödediği devir bedelinden karşılanabilir.

Ayrılan ortağın esas sermaye payını devretmek ve pay bedelini devralandan talep etmek yetkisi şirkete aittir⁵³. Bu noktada, ayrılma akçesinin muaccel hale gelmesi bakımından esas sermaye paylarının “devredilebilir” olması ifadesi ile neyin kastedildiğinin belirlenmesi gerekir. TTK m. 642/1/b bendi, esas sermaye payı devredildiğinde değil; “*devredilebiliyorsa*” ayrılma akçesinin muaccel hale geleceğinden söz etmiştir. Bu ifadeden, esas sermaye payının devredilmesi imkânı doğduğu an ayrılma akçesinin muaccel hale geleceği gibi bir anlam çıkarılabilir. Hükmün mehzazı olan OR 825a hükmünden de esas sermaye payının devredilebilme olanağının varlığının yeterli olduğu sonucuna varılması mümkündür. Ancak bu yorumun, pek çok problemi de beraberinde getirebileceği kanısındayız. Zira bu ihtimalde, esas sermaye payını devretme fırsatının doğmuş; daha açık bir anlatımla, payı devralacak bir kişinin bulunmuş olması, ayrılma akçesinin muaccel olması için yeterli görülmektedir⁵⁴. Hâlbuki bu aşamada henüz esas sermaye payının devri sözleşmesinin akdedilip akdedilmeyeceği; pay bedelinin ödenip ödenemeyeceği veya genel kurulun esas sermaye payının devrine onay verip vermeyeceği (TTK m. 595) belli değildir. Dolayısıyla henüz devir fırsatının bulunduğu durumda, ayrılma akçesinin ödenmesi için gerekli olan kaynak mevcut olmadığı gibi, bu kaynağın sağlanacağı da kesin değildir. Bu nedenle, ayrılma akçesinin muaccel olması için esas sermaye payının ortaklardan biri veya 3. bir kişi tarafından devralınmış olması gerektiği kanaatindeyiz. Bir başka deyişle, esas sermaye payının devri için

⁵¹ YILDIRIM, s. 323–324; CENKÇİ, s. 21.

⁵² YILDIRIM, s. 324.

⁵³ YILDIRIM, s. 328.

⁵⁴ Şener, devrin fiilen gerçekleşmiş olmasının gerekmediğini; somut ve ciddi bir fırsatın varlığının muacceliyet açısından yeterli olduğunu savunmaktadır. Bkz. ŞENER, s. 931.

gerekli şekli koşullar yerine getirilmiş ise ayrılma akçesi muaccel olur⁵⁵. Nitekim TTK m. 642/1/b bendinin gerekçesinde yer verilen “*ortak ayrılamıyorsa; genel kurul gerekli onayı vermemişse ayrılma akçesinin muaccel olmayacağı*” yönündeki ifade de bu görüşümüzü destekler niteliktedir⁵⁶. Gerekçedeki “genel kurul onayı”nın TTK m. 595/2 hükmünde esas sermaye payının devri için aranan genel kurul onayı olduğu görüşündeyiz.

Bilindiği gibi, şirket sözleşmesinde başka türlü düzenlenmemişse, genel kurul sebep göstermeksizin dahi esas sermaye payının devrine onay vermeyi reddedebilir (TTK m. 595/3). Şüphesiz, esas sermaye payının ayrılma akçesinin ödenmesi amacıyla devri, genel kurulun pay devrini sebep göstermeksizin reddetme yetkisini ortadan kaldıramaz. Ancak bu yetki, genel kurul tarafından keyfi olarak da kullanılmamalıdır. Dolayısıyla uygun bir teklif olmasına rağmen, genel kurul keyfi olarak devri onaylamıyorsa ayrılma akçesi alacağının yine de muaccel hale geldiğinin kabulü gerekir. Bu sonuç, ayrılan ortağın alacak hakkının, Kanunun tanıdığı yetkinin kötüye kullanılması yoluyla ihlal edilmesi tehlikesini bertaraf eder⁵⁷.

c) TTK 642/1/c bendi gereği, kullanılabilir öz kaynak tutarı ayrılma akçesini karşılamaya yetmiyorsa yahut esas sermaye payı devredilemiyorsa ödeme için esas sermayenin azaltılması yoluna da gidilebilir. Böylece esas sermayenin azaltılması sonucunda itfa edilen payların bedellerinden ayrılma akçesinin ödenmesi mümkün hale gelmiş olur⁵⁸.

Esas sermayenin azaltılması, TTK m. 592 atfıyla TTK m. 473 ila m. 475 hükümlerinin uygulanması yoluyla gerçekleştirilir. Daha açık bir anlatımla, sermaye azaltımı için öngörülen tüm esasların yerine getirilmesi zorunludur. TTK 642/1/c bendinin lafzı açıkça esas sermayenin ilgili hükümlere göre “azaltılmış” olmasından söz ettiğinden, ayrılma akçesinin, esas sermayenin azaltılması için TTK m. 473 ila m. 475’de öngörülen gerekli işlemler tamamlanıp sermaye azaltımının ticaret siciline tescil edildiği andan itibaren muaccel hale geldiği kabul edilmelidir⁵⁹.

TTK 642/1/c bendinin uygulanmasında asıl sorun, esas sermayenin ne miktarda azaltılması gerektiğinin tespitidir. Hüküm, ayrılan ortağın devredilemeyen esas sermaye paylarının itfa edilmesi sonucu serbest hale gelen değerlerden ayrılma akçesinin ödenebilmesini amaçlar. Ancak ayrılan ortağın itfa edilecek esas sermaye paylarının itibari

⁵⁵ Aynı yönde bkz. **CENKÇİ**, s. 24. *Şahin* de ayrılma akçesinin, esas sermaye paylarının devredilebilir olduğu andan itibaren muaccel olacağını; esas sermaye paylarının da kural olarak devir sözleşmesinin imzalanması ve imzaların noterce onaylanmasından sonra genel kurulun onay vermesi ile devredilebilir hale geleceğini ifade etmektedir. Bkz. **ŞAHİN**, s. 206. *Yıldırım* ise esas sermaye payının satım bedelinin de şirket tarafından tahsil edilmiş olmasını aramaktadır. Bkz. **YILDIRIM**, s. 327. Limited şirket esas sermaye paylarının devri koşulları hakkında ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. **ÇAMOĞLU (POROY / TEKİNALP)**, N. 1661 vd.; **ÖZER, IŞIK**: “*Yargıtay Kararları Işığında Limited Şirketlerde Esas Sermaye Payının Devri ve Pay Defterinin Hukuki Niteliği*”, “Prof. Dr. Ersin Çamoğlu’na Saygı Günü”, Şirketler Hukukunun Güncel Sorunları Sempozyumu, 30 Ekim 2017, Bildiri Kitabı (Editörler: Mustafa Topaloğlu/Işık Özer), Seçkin Yayınevi, Ankara 2019, s. 177 vd.

⁵⁶ TTK Gerekçesi, m. 642/1/b bendi, s. 616.

⁵⁷ Aynı yönde bkz. **YILDIRIM**, s. 327; **CENKÇİ**, s. 24–25.

⁵⁸ Esas sermayenin azaltılmasının diğer sebepleri hakkında genel bilgi için ayrıca bkz. **ÇAĞLAR, Hayrettin**: *Anonim Şirketlerde Esas Sermayenin Azaltılması*, Ankara 2010, s. 18 vd.

⁵⁹ **YILDIRIM**, s. 333; **ŞAHİN**, s. 206; **YILDIZ / ÖZBAY / ÖZBEK**, s. 449; **CENKÇİ**, s. 28.

değeri, ayrılma akçesinin ödenmesine yetmeyebilir. Zira yukarıda açıkladığımız üzere, ayrılma akçesi esas sermaye paylarının gerçek değeri üzerinden hesaplanmalıdır (TTK m. 641/1) ve bu değer ile itibari değer birebir örtüşmeyebilir. Bu halde, ödenmeyen kısım TTK m. 642/3 hükmüne tâbi olur. Bununla birlikte, esas sermaye azaltımına diğer yolların (TTK m. 642/1/a ve b bentlerinin) tamamlayıcısı olarak başvurulduğunda, sorun daha karmaşık bir hal alabilir. Örneğin, bir kısmı kullanılabilir öz kaynaklardan ödenen ayrılma akçesinin kalan kısmı sermaye azaltımı yoluyla ödenmek istenirse sermayenin hangi miktarda azaltılması gerektiğinin belirlenmesi gerekir. TTK m. 642'nin, 6335 sayılı Kanun m. 43/21. bent ile ilga edilen 2. fıkrasında işlem denetçisi, kullanılabilir öz kaynak tutarı ayrılma akçesinin ödenmesine yetmediği takdirde esas sermayeden hangi miktarda indirim yapılması gerektiğini tespit konusunda yetkili kılınmıştı. Hâlihazırda bu belirlemenin kim tarafından yapılacağı konusunda Kanunda herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu tespit, şirket menfaatlerini öncelikle korumakla yükümlü olan müdürler (TTK m. 626/1) tarafından yapılamamalıdır. Aksi durum, ayrılan ortağın aleyhine sonuçlar yaratabilir. Dolayısıyla sermayenin ne kadar azaltılması gerektiği uzman bir bilirkişi tarafından belirlenmelidir⁶⁰. Bu amaçla, aşağıda ayrıntılı şekilde açıklayacağımız üzere, şirket her zaman bir tespit davası açabilir⁶¹. Çıkma veya çıkarılmanın zaten mahkeme kararına dayandığı hallerde ise şirketin bu hususta da bir belirleme yapılmasını aynı davada talep edebileceği kanaatindeyiz.

B. Ayrılma Akçesi Alacağının Muaccel Olduğu An

Ayrılan ortağın ayrılma akçesi alacağı, her zaman çıkma veya çıkarılma anında muaccel hale gelmeyebilir. Her ne kadar TTK m. 642/1 hükmünün lafzı, ayrılma akçesinin “ayrılma ile muaccel olacağından” söz etmiş ise de muacceliyet şartlarının da dikkate alınması gerekir.

Alacak hakkı, borç ilişkisinin doğumu ile meydana gelmesine rağmen, alacağın talep edilebilmesi için onun muaccel hale gelmesi gerekir⁶². Bir alacağın ne zaman muaccel hale geleceğini düzenleyen Türk Borçlar Kanunu (TBK)⁶³ m. 90'a göre, “*ifa zamanı taraflarca kararlaştırılmadıkça veya hukuki ilişkinin özelliğinden anlaşılmadıkça her borç, doğumu anında muaccel olur*”. Ancak bu hususta özel bir düzenleme varsa artık TBK m. 90 uygulanmaz. Ayrılma akçesinin muacceliyet anını düzenleyen TTK m. 642 de TBK m. 90'a nazaran özel bir düzenlemedir⁶⁴. Bu çerçevede ayrılma akçesi alma hakkı, TTK m. 642/1'de sayılan ve yukarıda incelediğimiz üç kaynaktan birinin mevcut olması halinde, ayrılmanın

⁶⁰ CENKÇİ, s. 26–27. *Tekinalp* ise yapılması gereken sermaye indiriminin miktarının müdürler tarafından belirlenmesi gerektiğini belirtmektedir. Bkz. TEKİNALP, Yeni Hukuk, N. 21-58.

⁶¹ *Cenkci*, mahkemede bir tespit davası açılması yoluna gidilmezse TTK m. 473/2 uyarınca, şirketin sermaye azaltılmasına rağmen şirket alacaklılarının haklarını tamamen karşılayacak miktarda aktife sahip olduğunu tespit etmeye yetkili yeminli mali müşavir, serbest muhasebeci mali müşavir ya da denetime tâbi şirketlerde denetçi tarafından bu konuda da bir belirleme yapılması (Ticaret Sicili Yönetmeliği m. 96/1/c bendi) gerektiğini belirtmektedir. Mahkemenin tespit kararı ya da mali müşavir veya denetçi raporu sunulmadıkça ticaret sicili müdürü sermaye azaltımını tescil etmemelidir (TTK m. 475/4). Bkz. CENKÇİ, s. 27.

⁶² EREN, FİKRET: *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 14. Baskı, Ankara 2012, s. 946–947; YILDIRIM, s. 315–316.

⁶³ Bkz. 04.02.2011 tarih ve 27836 sayılı RG.

⁶⁴ YILDIRIM, s. 316.

gerçekleşmesiyle muaccel olur⁶⁵. Daha açık bir anlatımla, bu üç kaynaktan birinin varlığı koşuluyla, çıkma veya çıkarılmanın şirket sözleşmesinde düzenlendiği hallerde, beyanın karşı tarafa ulaşmasıyla; çıkma ya da çıkarılmanın mahkeme kararına dayandığı hallerde ise kararın kesinleşmesiyle ayrılma akçesi muacceliyet kazanır. Bu ihtimallerde, ayrılan ortağın ayrılma akçesi alma hakkı doğduğu anda alacak da muaccel olmuş ve dolayısıyla şirketten talep edilebilir hale gelmiştir.

Ayrılmanın yukarıda belirttiğimiz şekilde gerçekleştiği anda TTK m. 642/1’de sayılan kaynaklardan birisi mevcut değil ise ortağın ayrılma akçesi alma hakkı doğmuş olmakla birlikte, alacak henüz muaccel değildir. Bu şartlardan birisi ne zaman gerçekleşirse ayrılma akçesi de o anda muacceliyet kazanır. Örneğin, hükümde sayılan üç halden birisi, şirketten çıkma ya da çıkarılma veya fesih davası sonucunda çıkarılma kararının kesinleştiği andan sonra gerçekleşmiş ise ayrılma akçesi o anda muaccel olur⁶⁶. Zira Kanununun lafzı da ayrılma akçesinin muacceliyetini, TTK m. 642/1’de sayılan durumlardan birinin gerçekleşmesi şartıyla ayrılma anına bağlamıştır. O halde, bu hallerden birisi gerçekleşmemiş ise ayrılma akçesinin ayrılma anında muaccel olduğundan söz edilemez.

TTK m. 642/1’de sayılan ödeme kaynakları arasında bir sıralama bulunmamaktadır. Sermayenin korunması ilkesi açısından ayrılma akçesinin öncelikle payların 3. kişilere devredilmek yoluyla paraya çevrilmesi; bu mümkün olmuyorsa öz kaynaklardan ödenmesi daha uygun olur. Sermayenin azaltılması yöntemine ise son çare olarak başvurulması hükmün amacına daha uygundur⁶⁷. Bununla birlikte, şirket bu sırayı takip etmek zorunda değildir. Şirketin hem kullanılabilir öz kaynaklarının bulunması hem de esas sermaye payının devredilebilir olması durumunda, şirkete ayrılma akçesini ödeyeceği kaynak konusunda tercih hakkı tanınmalı; şirket dilediği kaynağa başvurabilmelidir. Limited şirkette esas sermaye, alacaklıların asgari güvencesini oluşturduğundan esas sermayenin azaltılması yoluna yine de son çare ya da diğer yolların tamamlayıcısı olarak gidilmelidir.

TTK m. 642/1’deki koşullardan birisi hiç gerçekleşmemiş ve ayrılan ortağa (kısmen veya tamamen) ayrılma akçesi ödenmemiş de olabilir. Ayrılan ortak, ayrılma akçesi ödeninceye kadar şirkete karşı ileri sürebileceği bir alacak hakkına sahiptir. Şirket de ödemediği ayrılma akçesi tutarı kadar ayrılan ortağa borçlu kalmaya devam eder⁶⁸. Bu durumda ayrılma akçesinin ödenmeyen (muaccel hale gelmeyen) kısmı, TTK m. 642/3/2. cümle gereği, yıllık raporda kullanılabilir öz kaynak tutarının tespiti ile muacceliyet kazanır. Diğer bir deyişle, bir bilanço kârının varlığı halinde, bu kâr dağıtılmaz. Yedek akçeye ayrılamaz; bir zorunluluk halinde, ayrılma akçesinin ödenmeyen kısmının kapatılmasına

⁶⁵ Aynı yönde bkz. ŞENER, s. 929; ÇAMOĞLU (POROY / TEKİNALP), N. 1680h; ÇAMOĞLU, s. 19; YILDIZ / ÖZBAY / ÖZBEK, s. 449; ŞAHİN, s. 205–206.

⁶⁶ Aynı yönde bkz. ŞENER, s. 934; ÇAMOĞLU (POROY / TEKİNALP), N. 1680h; ÇAMOĞLU, s. 19; YILDIZ / ÖZBAY / ÖZBEK, s. 450; CENKÇİ, s. 17.

⁶⁷ ŞAHİN, s. 203; CENKÇİ, s. 16.

⁶⁸ YILDIZ / ÖZBAY / ÖZBEK, s. 451. Şener, bu ihtimalde, ayrılan ortağın şirkete karşı ayrılma akçesine ilişkin geciktirici koşula bağlı bir alacağa sahip olduğunu ifade etmektedir. Bkz. ŞENER, s. 933.

tahsis edilir⁶⁹. Ayrıca hükümde ifade edilen yıllık rapor, müdürlerin hazırlamakla yükümlü olduğu yıllık rapordur (TTK m. 625/1/f bendi).

VI. Ayrılma Akçesinin Diğer Alacaklar Arasındaki Yeri

TTK m. 642/3 uyarınca, “*ayrılan ortağın ayrılma akçesinin ödenmeyen kısmı, şirkete karşı, bütün alacaklılardan sonra gelen bir alacak oluşturur. Bu husus yıllık raporda kullanılabilir özkaynak tutarının tespiti ile muaccel hâle gelir*”. Diğer alacaklıların öncelikle tatmin edileceğine ilişkin bu kural, iflas veya tasfiye halinde uygulama alanı bulur. Şirket, faaliyetlerine olağan bir şekilde devam ederken ayrılan ortak ile diğer alacaklılar arasında böyle bir sıralama bulunmamaktadır⁷⁰.

Görüldüğü gibi hükümde, muaccel hale gelmemiş ve ödenmemiş olan ayrılma akçesinin, şirketin iflas veya tasfiye aşamasına girmesi halinde diğer alacaklılara göre ödenme sırası belirlenmiştir. Örneğin, ayrılma akçesi henüz muaccel hale gelmeden şirket tasfiye aşamasına girmişse ayrılma akçesi, şirketin alacaklılarına olan borçları tamamen ödendikten sonra ödenebilir. Bu kural ile alacaklılar korunmaktadır. Buna karşılık, ayrılma akçesi TTK m. 642/1 gereği yahut yıllık raporda kullanılabilir öz kaynak tutarının tespit edilmesi ile muaccel olmuşsa (TTK m. 642/3/2. cümle) ayrılma akçesinin şirketin tüm alacaklılarıyla aynı sırada ödenmesi gerekir⁷¹.

VII. Ayrılan Ortağın Korunması

Limited şirketin ve ayrılan ortağın çıkarlarının karşı karşıya geldiği ayrılma akçesi ödemesine ilişkin uygulamada pek çok şirkette çok çeşitli ihtilafla karşılaşılmaktadır. Özellikle şirketin TTK m. 642/1’de belirtilen kaynaklara sahip olup olmadığının ve dolayısıyla ayrılma akçesinin muaccel hale gelip gelmediğinin tespiti ile ilgili sorunlar yaşandığı görülmektedir. Zira yukarıda değinildiği gibi, ayrılma akçesini ödeyeceği kaynak konusundaki seçim hakkı şirkete aittir. Esas sermaye paylarının gerçek değerini tespit eden mahkemenin (TTK m. 597/1) de şirketin yerine geçerek ayrılma akçesinin hangi kaynaktan ödeneceğine karar vermek gibi bir yetkisi bulunmamaktadır⁷². Ancak ayrılma akçesini ödeme niyeti olmayan bir limited şirket, dürüstlük kurallarına aykırı şekilde TTK m. 642/1’deki şartların gerçekleşmesini önleyebilmekte; ayrılan ortağı uzun ve belirsiz bir süre alacağından mahrum bırakabilmektedir⁷³. Bu nedenle, ortağın korunması ve ayrılma akçesi alma hakkının güvence altına alınması amacıyla başvurulabilecek tedbirlerin incelenmesi gerekmektedir.

⁶⁹ **TEKİNALP, Ünal**: “Çıkmaya Katılma”, Arslanlı Bilim Arşivi, <http://www.arslanlibilimarsivi.com/>, s. 2. Aynı yönde bkz. **YILDIRIM**, s. 335–336. *Tekinalp*, gerçekte var olmasına rağmen, müdür veya müdürler kurulunun kullanılabilir öz kaynağı yıllık rapora yazmamaları halinde, denetçinin bu tutarı yıllık rapora yazdırması; buna rağmen, yıllık rapora yazılmamışsa denetleme raporunda konuya yer vermesi gerektiğini belirtmektedir (TTK m. 635 atfıyla TTK m. 397/1 ve m. 398/1). Aksine hareket, hem müdürlerin (TTK m. 644/1/a bendi atfıyla TTK m. 553) hem de denetçinin (TTK m. 644/1/a bendi atfıyla TTK m. 554) sorumluluğuna sebep olur. Bkz. **TEKİNALP**, Çıkma, s. 2–3.

⁷⁰ Aynı yönde bkz. **ŞENER**, s. 932; **KENDİGELEN**, s. 558, dn. 141; **YILDIRIM**, s. 339–340; **ŞAHİN**, s. 206; **CENKÇİ**, s. 33.

⁷¹ **ŞAHİN**, s. 206–207.

⁷² Aynı yönde bkz. **CENKÇİ**, s. 16.

⁷³ **CENKÇİ**, s. 41.

A. Ayrılan Ortağın Bilgi Alma Hakkı

Ortağın haklarının korunması açısından öncelikle ayrılan ortağın bilgi alma ve inceleme hakkından yararlanıp yararlanamayacağı üzerinde durulmalıdır. Ayrılma akçesi alacağına ödenmemesi veya ödemenin geciktirilmesi tehlikesine karşı İsviçre hukukunda açıkça ayrılan ortağın ayrılma akçesiyle ilgili bilgi alma hakkına sahip olduğu kabul edilmiştir. OR 825a/son fıkraya göre, ayrılan ortak, ayrılma akçesi tamamen ödeninceye kadar şirketten, denetçi tayin etmesini ve yıllık finansal tabloların olağan denetime (*ordentliche Revision*) tâbi tutulmasını talep edebilir. Hüküm, TTK'ya alınmamıştır.

Tekrar belirtmelidir ki, çıkma veya çıkarılmanın şirket sözleşmesinde düzenlendiği hallerde, beyanın karşı tarafa ulaştığı ana; çıkma ya da çıkarılmanın mahkeme kararına dayandığı hallerde ise kararın kesinleşmesi anına kadar ortak sıfatına bağlı hak ve yükümlülükler devam eder. Dolayısıyla bu aşamaya kadar ortağın bilgi alma ve inceleme hakkı (TTK m. 614) bulunmaktadır. Ancak çıkma ya da çıkarılma kararının kesinleşmesiyle birlikte, ortağın ortaksal yükümlülükleri ve hakları ve bu kapsamda bilgi alma ve inceleme hakkı da sona erer. Bununla birlikte, hem adi şirketlere ilişkin TBK m. 636/2 hem de kollektif şirketlerde TTK m. 263/2, çıkan veya çıkarılan ortağa devam eden işler hakkında gerekli bilgiyi isteme hakkı vermektedir. Bu hükümler kıyasen uygulanarak limited şirketten ayrılan ortağın da alacağı tamamen ödeninceye kadar sadece ayrılma akçesi ile sınırlı olmak kaydıyla bilgi alma hakkının devam ettiği kabul edilebilir⁷⁴. Zira limited şirket, 6102 sayılı TTK ile her ne kadar anonim şirketlere yaklaştırılmış olsa da, halen şahıs şirketlerine benzer özellikler taşıyan ve ortakların kimliklerinin ön planda olduğu bir sermaye şirketi tipidir. Bu nedenle, ayrılan ortağa ayrılma akçesi ile ilgili olmak şartıyla, bilgi alma hakkı tanınmasının şirket yapısına da aykırı olmayacağı görüşündeyiz. O halde ayrılan ortak, TBK m. 636/2 ve TTK m. 263/2 hükümlerinden yararlanarak, müdürlerden ayrılma akçesi ile ilgili olarak şirketin hesapları hakkında bilgi isteyebilmelidir⁷⁵. Hatta bilgi alma talebi haksız yere engellenen ayrılan ortağın mahkemeye de başvurabilmesi gerekir.

Bilgi alma hakkından yararlanan ayrılan ortak, ayrılma akçesinin muacceliyet şartlarının gerçekleşmiş olduğuna vâkıf olabilir ve böylece ayrılma akçesini şirketten talep edebilir. Buna karşılık, ayrılan ortağa eksik veya gerçeğe aykırı bilgi verilmesi ihtimali de bulunmaktadır. Örneğin müdürler, kullanılabilir öz kaynak tutarını tamamen gizlemiş ya da eksik göstermiş olabilir yahut esas sermayenin azaltılması için aranan şartlar oluşmamış gibi gösterebilirler. Bu nedenle, denetime tâbi limited şirketlerde (TTK m. 635 atfıyla TTK m. 397/4) ayrılan ortağın bağımsız denetçiden de bilgi alabilmesi mümkün olmalıdır⁷⁶. Fakat denetime tâbi limited şirketlerin sayısı çok fazla olmadığından⁷⁷, bu yol pek çok limited şirkette kullanılabilir değildir.

⁷⁴ Aynı yönde bkz. **YILDIRIM**, s. 342; **CENKÇİ**, s. 42.

⁷⁵ *Tekinalp* de denetime tâbi olmayan limited şirketlerde ayrılan ortağın ayrılma akçesinin ödenmeyen kısmı için müdürlere soru sorabileceğini kabul etmektedir. Bkz. **TEKİNALP**, Yeni Hukuk, N. 21-59.

⁷⁶ **TEKİNALP**, Yeni Hukuk, N. 21-59.

⁷⁷ Cumhurbaşkanı tarafından yayımlanan “Bağımsız Denetime Tâbi Şirketlerin Belirlenmesine Dair Karar” için bkz. 26.05.2018 tarih ve 30432 sayılı RG.

B. Muacceliyet Şartlarının Mahkeme Tarafından Tespit Edilebilmesi

Daha önce de değindiğimiz üzere, uygulamada, çıkma veya çıkarılma davalarında mahkeme, ayrılan ortağın esas sermaye paylarının gerçek değerini belirlemekte ve aynı zamanda ayrılma akçesinin şirketten tahsiline de karar vermektedir. Mahkemenin ayrılma akçesinin ödenmesine ilişkin kararı ile borçlu şirket, ayrılma akçesini ödemek yükümlülüğü altına girer. Ancak mahkemenin ayrılma akçesinin şirketten tahsiline yönelik kararı, borcun o anda muaccel hale geldiği anlamına gelmez. Bunun için TTK m. 642/1'deki ödeme kaynaklarından birinin varlığının ayrıca araştırılması gerekir. Bu nedenle, mahkeme tarafından ayrılma akçesinin ödenmesine de karar veriliyorsa muacceliyet şartlarının da re'sen araştırılması gerektiği kanaatindeyiz. Zira mahkemenin, muaccel olup olmadığını tespit etmediği bir alacağı ödenmesi yönünde karar (emir) vermesi mümkün olmamalıdır.

Mahkemeler ise sadece ayrılan ortağın esas sermaye paylarının gerçek değerini tespit ederek ayrılma akçesinin ödenmesine karar vermekle yetinmekte ve muacceliyet şartlarının oluşup oluşmadığını incelememektedirler. Hâlbuki şirketin ayrılma akçesini karşılama olanağının bulunup bulunmadığının kesin ve gerçeğe uygun bir biçimde ortaya konması gerekir. Zira ayrılma akçesinin şirketten talep edebilir hale gelmesi için muacceliyet şartlarının oluşup oluşmadığının belirlenmesinde ayrılan ortağın hukuki yararı bulunmaktadır. Şüphesiz, ister şirket sözleşmesine ister mahkeme kararına dayansın, çıkma veya çıkarılma sonucunda ayrılan ortağın, bir tespit davası açarak mahkemeden ayrılma akçesinin muacceliyet şartlarının varlığını araştırmasını talep etmesi her zaman mümkündür. Böylece ayrılan ortak, TTK m. 642/3/son cümle gereği, yıllonunu beklemek zorunda kalmaz ve daha hızlı ve güvenilir bir sonuç elde etmiş olur. Mahkemenin tespit hükmü, TTK m. 642/1'de sayılan kaynaklardan birisi ya da birden fazlasının mevcut olduğunu gösterebilir. Her iki olasılıkta da mahkeme sadece ayrılma akçesinin muacceliyetini tespit etmekle yetinmelidir. Böylece ayrılma akçesi, şirketten talep edilebilir hale gelmiş olur. Ayrılan ortağın ayrılma akçesinin ödenmesini talep etmesi durumunda ise hangi kaynaktan ödeme yapılacağı yine şirketin takdirindedir. Ancak bu ihtimalin, ayrılan ortağı ayrıca tespit davası açmak yükü altına soktuğu gibi, usul ekonomisi ilkesine de her zaman uygun düşmeyeceğini belirtelim.

O halde, çıkma veya çıkarılmanın mahkeme kararına dayandığı hallerde ayrılan ortağın, ayrıca dava açmasına gerek olmaksızın, aynı davada ayrılma akçesinin muacceliyet şartlarının oluşup oluşmadığının tespitine yönelik de talepte bulunabileceği kabul edilmelidir. Bu talep, hem çıkma davalarında davacı ortak hem de çıkarılma davalarında davalı ortak tarafından ileri sürülebilmelidir. Mahkeme böyle bir durumda, esas sermaye paylarının gerçek değerini belirlerken, ayrılma akçesinin muacceliyet şartlarını da incelettirmek üzere bilirkişiyi görevlendirebilir. Ancak tekrar belirtilmelidir ki, TTK m. 642/1'deki ödeme kaynakları göz önüne alındığında, çıkma ya da çıkarılma davası sonuçlandığı anda ayrılma akçesinin muacceliyet kazanıp kazanmadığı belli olmayabilir. Zira henüz ayrılan ortağın esas sermaye payını devralacak bir kişi ortaya çıkmamış veya çıkmış bile olsa devir şartları (TTK m. 595 vd.) gerçekleştirilmemiş olabilir (TTK m. 642/1/b bendi). Benzer şekilde, esas sermayenin azaltılması için aranan şartların mevcut olduğu belirlenmiş bile olsa (TTK m. 592 atfiyla TTK m. 473 ila m. 475), esas sermaye azaltımı tamamlanıp ticaret siciline tescil edilmiş değildir (TTK m. 642/1/c bendi). Çıkma veya çıkarılma davalarında mahkemenin sadece şirkette kullanılabilir öz kaynağın varlığını tespiti, TTK m. 642/1/a bendi gereği, ayrılma akçesi

alacağını kararın kesinleşmesiyle muaccel hale getirir. Eğer şirkette kullanılabilir öz kaynak varsa artık TTK m. 642/1'de sayılan diğer ödeme kaynaklarının varlığının incelenmesine gerek kalmaz⁷⁸. Ayrılma akçesi alacağı, kararın kesinleşmesiyle beraber muaccel hale gelir ve ayrılan ortak, ayrılma akçesi alacağını şirketten talep edebilir.

Çıkma veya çıkarılma davaları devam ederken şirketin, malvarlığı değerlerini azaltan işlemler, devirler veya borçlanmalar yapması ihtimalinde, ayrılan ortağın mahkemeden tedbir talebinde bulunması imkânı da bulunmaktadır. Nitekim TTK m. 638/2'de, haklı sebeple çıkma davalarında mahkemeye, istem üzerine davacı ortağın durumunun teminat altına alınması amacıyla gerekli önlemleri alma yetkisi verilmektedir. Haklı sebeple çıkarma davalarında ise çıkarılan ortak, Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK)⁷⁹ m. 389 vd. hükümlerine göre bu tür işlemlerin tedbir yoluyla yasaklanmasını talep edebilir⁸⁰.

Şirketin kullanılabilir öz kaynağı mevcut değilse mahkeme ayrılma akçesi alacağının henüz muacceliyet kazanmadığına hükmeder. Bu durumda ayrılan ortak, şirketten bilgi alma hakkından yararlanmaz veya daha sonra bir tespit davası açmazsa TTK m. 642/3/son cümle uygulama alanı bulur ve ödenmeyen kısım, ancak yıllık raporda kullanılabilir özkaynak tutarının tespiti ile muaccel hale gelir.

Çıkma veya çıkarılma davalarında ayrılma akçesi alacağının muacceliyet şartlarının incelenmesi, limited şirket açısından da önemli faydalar sağlayabilir. Bu nedenle, şirketin de bu yönde talepte bulunması uygun olur. Zira mahkemenin tespit hükmü, ayrılma akçesinin TTK m. 642/1 gereği, ödeme kaynağının da belirlenmesi anlamına gelir. Şirkette kullanılabilir öz kaynağın mevcut olduğu sonucuna varılmışsa şirket ödemeyi bu kaynaktan yapabilir (TTK m. 642/1/a bendi) ve bunun tespiti için ayrıca mahkemeye başvurmasına gerek kalmaz. Çıkma veya çıkarılma davasında esas sermayenin azaltılması için aranan şartların (TTK m. 592 atfıyla TTK m. 473 ila m. 475) bulunduğu sonucuna da varılmış olabilir. Böylece örneğin, sermayenin azaltılmasına rağmen şirket alacaklılarının haklarını tamamen karşılayacak miktarda aktifin şirkette mevcut olduğu ortaya çıkabilir (TTK m. 592 atfıyla TTK m. 473/2) ve şirket bu hususu ayrıca tespit ettirmek yükünden de kurtulmuş olur. Hatta şirket, yeterli kullanılabilir öz kaynak bulunmaması ihtimali için ayrılma akçesinin ödenmesi amacıyla esas sermayeden ne miktarda bir azaltım yapılması gerektiğinin belirlenmesini de mahkemeden talep edebilmelidir (TTK m. 642/1/c bendi). Böylece 6335 sayılı Kanunla kaldırılan (mülga TTK m. 642/2) işlem denetçisinin bu görevi, mahkeme tarafından yerine getirilebilir.

Esasen ayrılma akçesinin muaccel olduğu anın tespit edilebilmesi, zamanaşımının işlemeye başladığı anın belirlenmesi açısından da önemlidir. Bilindiği gibi, TBK m. 149/1'e göre, alacakların tâbi olduğu zamanaşımı süresi alacağın muaccel olmasıyla işlemeye başlar. TTK'da ayrılma akçesi için özel bir zamanaşımı süresi öngörülmediğinden, genel zamanaşımı süresi uygulama alanı bulur ve ayrılma akçesi 5 yıl geçmekle zamanaşımına uğrar (TBK m.

⁷⁸ Buna rağmen, şirketin ayrılma akçesini ayrılan ortağın esas sermaye payının devir bedelinden ödemeyi tercih etmesi, ayrılan ortakla farklı bir anlaşma yapılmadığı sürece ayrılma akçesinin muacceliyet anını değiştirmez. Bkz. CENKÇİ, s. 25.

⁷⁹ Bkz. 04.02.2011 tarih ve 27836 sayılı RG.

⁸⁰ ÇAMOĞLU, s. 19–20; ÇAMOĞLU (POROY / TEKİNALP), N. 16801.

147/4. bent)⁸¹. İşte ayrılma akçesi alacağının bağlı olduğu zamanaşımı süresi, muacceliyet anında işlemeye başlayacağından, TTK m. 642/1'de sayılan durumların ne zaman gerçekleştiğinin tespiti yerinde olur.

VIII. Karar Kesinleşmeden Ayrılma Akçesinin İcra Takibine Konu Olamaması

Uygulamada, çıkma veya çıkarılma davalarında mahkemenin ayrılma akçesinin şirketten tahsiline de karar vermesi nedeniyle, ayrılan ortak tarafından kararın kesinleşmesi beklenmeden ödeme kararına dayanılarak hemen şirket aleyhine ilâmlı icra takibi başlatıldığı ve şirketin ödeme borcu altına sokulmaya çalışıldığı da görülmektedir. Dolayısıyla ayrılma akçesinin şirket tarafından ödenmesine de karar verilen hallerde, yukarıda değindiğimiz üzere, mahkemenin aynı davada ayrılma akçesinin muacceliyet şartlarının oluşup oluşmadığını incelemesi daha da büyük önem kazanmaktadır. Zira ayrılma akçesinin ödenmesine karar verilmesi ile çıkma ya da çıkarılma kararının kesinleşmesinden önce hâlihazırda muaccel olup olmadığı henüz belli olmayan bir alacağın (ayrılma akçesinin) şirketten tahsiline imkân tanınmış olmaktadır. Bu aşamada ayrılan ortağın ayrılma akçesi alma hakkı henüz doğmuş bile değildir. Doğmamış bir alacağın muacceliyetinden de söz edilemez. Çıkma veya çıkarılma kararının kesinleşmesinden sonra da ayrılma akçesinin muacceliyet şartlarının mevcut olup olmadığına göre, ayrılan ortağın ayrılma akçesi ödenmesini talep edip edemeyeceği belli olacaktır.

Ayrılma akçesinin ilâmlı icra takibine konu olması ve şirketin ödeme borcu altına sokulmaya çalışılması, hem şirketin hem de şirket alacaklılarının ekonomik olarak zarar görmesine neden olabilir ki bu ihtimal, hükmün konuluş amacına da aykırıdır. Nihayet ayrılan ortağa ödeme yapılmışsa çıkma veya çıkarılma kararının bozulması durumunda, ayrılan ortak tarafından tahsil edilen ayrılma akçesinin iadesi de ayrı bir sorun haline gelmektedir.

Ayrılan ortağın, mahkemenin ayrılma akçesinin tahsiline ilişkin kararına dayanarak başlattığı ilâmlı icra takibine karşı ise borçlu şirket, şikâyet yoluna gitmekte ve takibin iptalini talep etmektedir. Yukarıda söz edildiği gibi, çıkma ya da çıkarılma kararları inşai nitelikte olduğundan, icra edilebilmeleri için kesinleşmeleri gerekir. Mahkeme kararı kesinleşmeden ayrılma akçesi alacağının ilâmlı icraya konması da mümkün olmamalıdır. Buna rağmen, ilâmlı icra takibine konu yapılması halinde, borçlu şirketin şikâyet yoluna başvurusu yerindedir. Zira kesinleşmeden icra edilemeyecek nitelikteki bir ilâm icraya konulmuş ve borçluya icra emri tebliğ edilmişse borçlu, kamu düzenine aykırılık teşkil etmesi nedeniyle bu hususu, İcra ve İflas Kanunu (İİK)⁸² m. 16 gereği, süresiz şikâyet yoluyla icra mahkemesine taşıyabilir ve icra takibini iptal ettirebilir⁸³.

⁸¹ Aynı yönde bkz. ŞENER, s. 933; YILDIRIM, s. 341. Öztürk Dirikkan ise beş yıllık zamanaşımı süresinin söz konusu olabilmesi için alacağın ve davanın, şirket sözleşmesine dayanması yanında ortaklar arasında veya şirketle ortaklar arasında olması gerektiğini; oysa ayrılma akçesi alacağının ortağın bu sıfatı sona erdikten sonra ortaya çıktığını ve bu nedenle, zamanaşımı süresinin 10 yıl olması gerektiğini belirtmektedir. ÖZTÜRK DİRİKKAN, s. 159. Aynı yönde bkz. DEVELİ, s. 485. Ayrılma akçesi alma hakkı, ortağın bu sıfatından doğan ortaklık haklarından birisi olduğundan bu görüşe katılma imkânı bulamıyoruz.

⁸² Bkz. 19.06.1932 tarih ve 2128 sayılı RG.

⁸³ ÖZBEK, Mustafa Serdar: “Kesinleşmeden İcra Edilemeyecek İlâmların Kesinleşmeden Önce İcraya Konulması”, Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 2, Sayı 1, Ocak 2016, s. 69. Cenkci ise maddi hukuka ilişkin bir mesele olduğundan, icra müdürünün alacağın muaccel hale gelip gelmediğini

Yargıtay da bir kararında İcra Hukuk Mahkemesinin bu yöndeki kararını onamıştır. Olayda, limited şirketten haklı sebeple çıkarma davası açılmış ve mahkeme, çıkarma kararı ile birlikte esas sermaye payının başka bir kişi adına ticaret siciline tesciline ve ayrılma akçesinin ödenmesine karar vermiştir. Davalının mahkeme kararına dayanarak ilâmlı icra takibine girişmesi üzerine, davacı tarafın şikâyetinin kabulü ile icra takibinin iptali talebiyle açtığı davada mahkeme, “...TTK 636-644 maddeleri kapsamında Çıkma-Çıkarılmanın Mahkeme Kararı ile oluşabileceği halleri de düzenlenmiş olup, Yasa Metinlerindeki “Mahkeme Kararı” ibaresi Kesinleşmiş Karar Anlamındadır. Ayrıca, herhangi bir sicile Tescili Gereken kararların mutlak suretle kesinleşmiş olması da gereklidir. Yukarıda anılan dava türü itibarıyla kararın ticaret sicile kayıt ve tescili de gerekmele İnfazı Kesinleşmeye Bağlı Kararların İcrası da Kesinleşmeye Bağlı Olmakla...” şikâyetin kabulüne ve takibin iptaline karar vermiş; karar, Yargıtay tarafından onanmıştır⁸⁴.

O halde, ayrılma akçesi alacağının ilâmlı icra takibine konulabilmesi için çıkma ya da çıkarılma kararının kesinleşip kesinleşmeyeceği beklenmelidir. Şüphesiz, ayrılma akçesinin muacceliyet şartları henüz mevcut değilse karar kesinleşmiş olsa bile ayrılma akçesinin ödenmesi talep edilemez.

KAYNAKÇA*

BAHTİYAR, Mehmet: *Ortaklıklar Hukuku*, 13. Bası, İstanbul 2019.

CENKÇİ, Esra: “Çıkan ya da Çıkarılan Limited Ortağına Ayrılma Akçesinin Ödenmesi (TTK m. 642)”, Ankara Barosu Dergisi, Yıl 76, Sayı 2018/4, s. 1–50.

ÇAĞLAR, Hayrettin: *Anonim Şirketlerde Esas Sermayenin Azaltılması*, Ankara 2010.

ÇAMOĞLU, Ersin: “Limited Ortaklıktan Çıkarılma”, BATİDER, C. XXX, S. 3, Yıl 2014, s. 6–20.

ÇEBİ, Hakan: *Limited Şirketler Hukuku*, Ankara 2019.

DEVELİ, Bilge: “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Ayrılma Akçesi”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XVII, Y. 2013, Sayı 1–2, s. 443–489.

EREN, FİKRET: *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 14. Baskı, Ankara 2012.

KENDİGELEN, Abuzer: *Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler*, 2. Baskı, İstanbul 2012.

ÖZBEK, Mustafa Serdar: “Kesinleşmeden İcra Edilemeyecek İlâmların Kesinleşmeden Önce İcraya Konulması”, Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 2, Sayı 1, Ocak 2016, s. 37–78.

incelemekle yetkili olmadığını; dolayısıyla TTK m. 642’ye aykırı şekilde yapılan icra takiplerinin, yalnızca takip hukukuna ilişkin kuralların yanlış uygulanması üzerine başvurulabilen şikâyete konu edilemeyeceğini ifade etmektedir. Bkz. CENKÇİ, s. 21.

⁸⁴ 8. HD. T. 03.03.2016, E. 2014/23274, K. 2016/3803 sayılı (yayınlanmamış) karar.

* Birden çok eserinden faydalanılan yazarlara yapılan atıflarda kullanılan kısaltmalar parantez içinde verilmiştir.

ÖZER, IŞIK: “Yargıtay Kararları Işığında Limited Şirketlerde Esas Sermaye Payının Devri ve Pay Defterinin Hukuki Niteliği”, “Prof. Dr. Ersin Çamoğlu’na Saygı Günü”, Şirketler Hukukunun Güncel Sorunları Sempozyumu, 30 Ekim 2017, Bildiri Kitabı (Editörler: Mustafa Topaloğlu/Işık Özer), Seçkin Yayınevi, Ankara 2019, s. 175–212.

ÖZTÜRK DİRİKKAN, Hanife: *Limited Şirket Ortağının Ayrılması ve Ayrılma Payı*, Ankara 2005.

POROY, Reha / TEKİNALP, Ünal / ÇAMOĞLU, Ersin: *Ortaklıklar Hukuku II*, 13. Baskı, İstanbul 2017.

PULAŞLI, Hasan: *Şirketler Hukuku Genel Esaslar*, 5. Baskı, Ankara 2017. (Şirketler)

PULAŞLI, Hasan: *Şirketler Hukuku Şerhi, Cilt III*, 3. Baskı, Ankara 2018. (Şerh)

ŞAHİN, Ayşe: “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerin Değerlendirilmesi”, Ersin Çamoğlu’na Armağan, İstanbul 2013, s. 175–210.

ŞENER, Oruç Hami: *Yargıtay Kararları Işığında Limited Ortaklıklar Hukuku*, Ankara 2017.

TAŞDELEN, Nihat: *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Limited Ortaklıklarda Çıkma Çıkarılma ve Fesih*, Ankara 2012.

TEKİNALP, Ünal: “Çıkmaya Katılma”, Arslanlı Bilim Arşivi, <http://www.arslanlibilimarsivi.com/>, s. 1–7. (Çıkma)

TEKİNALP, Ünal: *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, 3. Baskı, İstanbul 2015. (Yeni Hukuk)

TEKİNALP, Ünal: *Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar Hukuku ile Tek Kişi Ortaklığının Esasları*, 2. Baskı, İstanbul 2011. (Tek Kişi Ortaklığı)

Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, TC Adalet Bakanlığı, Ankara 2005. (TTK Gerekçesi)

YILDIRIM, Ali Haydar: *6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre Limited Ortaklığın Haklı Sebep Feshi*, Bursa 2013.

YILDIZ, Şükrü: *Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Limited Şirketler Hukuku*, İstanbul 2007.

YILDIZ, Şükrü / ÖZBAY, İbrahim / ÖZBEK, Mustafa Serdar: “Limited Şirketler Hukukunda Ayrılma Akçesi Konusunda Tahkime Başvurulması ve Konu Hakkında Verilen Hakem Kararlarının İcrasına İlişkin Bazı Hukuki Sorunlar”, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt XXII, Sayı 3 – 4, Aralık 2018, s. 445–487.